

I. ŘÁDOVÝ SLIB

Mezi mechem a křovinami probleskoval tichý a přátelský ostrůvek uprostřed lesa: planina se včelami. Měly tu klát, ovocné sádky, jívky i olše kolem potoka, a tak ani daleko nelétaly, zdomácněly tu. Jejich bzukot naplňoval vzduch i mysl chlapce sklánějícího se nad slaměnými koši. To on je přenesl na mýtinku z okolního pralesa a včely mu lezly po předloktí, šimraly kůži a dnes ho ještě žádná z nich nepobodala, patřil k nim.

I pro tuto chvíli nejkaredějšího dne nad rodným Vlkovem. Z dalek opačného konce údolí dotíral zvuk zvonu, slavnostně, a přece bidněji než zvuky umíráčku před čtyřmi léty. Tam, ve zvonici nového kostela, byli teď všichni lidé z domu, tam, pod náhrobními kameny, ležela v hlíně matka. Když ji ukládali, žaloval zvon ještě na prastarých trámech a kaple vypadala jako přibita lijáky i lesními požáry. Nyní řvala střecha čerstvými šindeli a zvonice kamenným zdívkem, deště ani požáry ji nemohly ohrozit. Ten pevný kostelík dal vybudovat k matčině památce otec a vysvětit jej přišli němečtí mniši.

Zvon duněl údolím, včelstvo opouštělo chlapce i svou včelí královnu dlící v šeru věchýtku a bzučelo zezlátým vzduchem.

Chlapec smetl opozdilou včelku z ruky a přihrbil se. Nedalo se neposlouchat, nedalo se plakat. Hned ráno utekl z domu a natrhal si holýma rukama ostřici a stařinu. U včel bylo jediné místo, kde byl v bezpečí. Stačilo by zafoukat do řežavějícího pahýlu a slaměné věchýtky by vzplály, zdivočelé včely by ho ochránily před lidmi lépe než nejhlubší křoviny lesa, než jakékoliv doupě či vykotlaný strom. Kdekoliv by ho vyčenichali otcovi lovečtí psi a sluhové by ho přitáhli třeba v lýkových provazech k novému kostelu. Zde ne! Včely byly nejméně, ubodaly by psy i čeled, a možná i samotného chlapce, a možná k smrti!

Ještě nemusel zapalovat slámu, zbytečně foukal do fagule, se slábnoucím cinkotem se blížilo něco děsnějšího než volání umíráčku. K rozlehlému dvorci, který čekal zcela sám pod lesem, se blížil svatební průvod. Už vjeli na roubenou cestu k tvrzi, objevili se v průseku. Vpředu jezdec ve vyšíváném kabátě s nakadeřenými vlasy a vedle něho nevěsta. Vrata statku zvala dokořán, jako vyvrácena pro kteréhokoliv žebráka či zloděje, který by sem zašel, aby se nasytil.

Chlapec se nemusel skrývat, nepostrádali ho. Jezdec v čele sestoupil z koně a nikterak se nerozhlédl. Jako pápěří uchopil nevěstu a nesl ji k bráně. Sloupoví bylo věnčeno snad všemi květy pokročilého léta. A lístky z ochozů se sypaly na hlavy shromážděných, na otcovy měděné vlasy a stříbrné spony. Šlapal po květech tak lehce i s nevěstou v náručí, jako by překračoval korýtko s vyteklou vodou.

Zacházeli dovnitř a průvod je následoval, až nezbyl před vraty žádný člověk. Zvony už nebylo vůbec slyšet, včely se vracely ke klátu s prvním sladkým nákladem, ale jejich bzukot již neusmiřoval. Poklid přírody záhy porušil výbuch svatebního veselí, bubínky, ječení zobcové flétny a nade vším letěl k chlapci smích, který zraňoval, patřil jeho otcí.

Nehledal chlapce, nepoštvál po něm psy. Smál se. Ten smích byl rouháním na mrtvé mamince, musí ustát! Zmizet tak jako vlčí mládě v lesích, raději žít s liškami a vlky, přidat se k vraždící lidské tlupě, co vylupuje pocestným oči a vypaluje ovčince, navěky se skrýt. Přesto se chlapec vytrvale díval k bráně otevřené dokořán a řežavějící uhlík

mu páčil prsty. Zbytečně doufal, nebude zapotřebí žádné jiskěrky, aby zdivočela včely.

Musel k vratům nakonec sám, s košíkem čerstvě natrhaných květin, hůř než cizí tulák, který prosí. Smích ani neustal. Tak malý a nepatrný stál s košíčkem v bráně a čekal, kdy pán z Vlkova pohlédne také k němu.

– Čemu se smějete? – ptal se ten muž ještě olbřímí a statný a tloukl plným pohárem o stůl. – Ticho, holoto! –

Pak povstal a zamrkal ztěžklými víčky, poslední ze všech rozpoznal tu postavičku v projasňujícím se jícnu brány.

– Tady jseš! – zvolal a ještě nepostřehl vzdor ve tváři svého dítěte, ještě nebyl ani natolik omámený vínem. – Všichni tě hledají, Ondřeji, – říkal a šel chlapci vstříc, aby ho uvedl ke stolu. – Pojď k nám, co tu stojíš? –

A snad proto, že jeho hlas zněl tak vládně, zavládlo hrobové ticho. Svatebčané seděli kolem dřevěného stolu venku před zdívným vnitřního domu, před nimi plné poháry a mísy s jídlem. Štíhlá mladá nevěsta s dosud dětskými rysy v obličejí vypadala již smrtelně znavena v předtuše svatební noci. Ve vlasech měla jedinou květinu, malé ruce ozdobeny prstenem. Modlila se?

– Tak pojď mezi nás, – zval smířlivěji otec, – podívej se, těš se, synku! Tvoje nová matka. –

Chlapec se nehýbal, vnímal nastalé ticho a mlčel v jícnu vrat. Ještě by se dalo prchnout, zahodit košík a třeba se vyšplhat na jedli za strouhou, tam by ho hned nedostihli psi a větve ve vrcholku by se s dospělými pronásledovateli prolomily.

A tu mu otec položil ruku na paži a bylo to horší než šlehanec opratí. – Neboj se, – vybídl pán z Vlkova, – pojď blíž. No tak, co stojíš? Polib nevěstu! –

A pohlazení provázející slova bylo jako stisk, který škrtí hrdlo. Chlapec ustoupil před otcem a zvedl v chabé obraně květinový koš před sebe. Ale otec mu jej vzal z rukou.

– Donesl jsi svatební dar? – zeptal se. – Tak jí ho dej. –

I malá nevěsta zvedla v očekávání pohled i hlavu přes stůl jako dítě,

když potká jiné dítě, aby mu dalo úsměvem najevo svou náklonnost. Neboť chlapec, který se k ní blížil, nebyl o mnoho mladší než ona. Uchopila podávaný dar a odhrnula stvolý květin, začala sypat jejich lístky na hlavy žebráků pod stolem a vzápětí její ruce ucukly a koš sletěl na zem.

Ozval se výkřik, pronikavější tím, že se neuleklo pouhé dítě, ale již zasažená žena.

Netopýři, kteří byli naskládáni pod květinami, se rozpadli neslyšně po udupané zemi a hýbali se omámeni sluncem a prachem. Pán z Vlkova po nich dupal, až se ozýval pískot a krev mu postříkala ozdobný střevíc.

Marně, lidé překotili stůl i poháry a nejstarší služka, jediná vědma na Vlkově, zabědovala:

– Zlé znamení, hospodáři! Zahodte poháry a utíkejte všichni! Dívenka nebohá... bude z ní jalovice, bude ti rodit jenom příšery a vlky! –

Pán z Vlkova zavrával a jediným rychlým pohybem uchopil chlapce, který chtěl proběhnout mezi ním a zdí k vratům, zvedl ho do výšky, mnohem pevněji než prve nevěstu, a udeřil dětským tělem o potřísněnou zeď.

Zadunělo to. Letící tělo narazilo do trámu a pomalu se sesouvalo k otcovým nohám, kde zůstalo nehybně ležet. Bylo dokonáno, lidé oněměli. Ze světlých chlapcových vlasů a úst vytékala krev. Jasnorudý pramének spěchající k hrdlu.

– Panebože, – hlesl pán z Vlkova, když se podíval pod sebe, – nedopuště, abych ho zabil. –

A zdálo se, že se chlapec v bezvědomí usmívá skoro blaženě, na čele už nebylo zloby, ve tváři žádný škleb. Otec k němu poklekl, bral tu krvácející hlavičku do svých dlaní jako před léty, kdy ještě žila matka, a pozvedl k sobě.

– Bože, – říkal k obloze třesoucím se hlasem ve strašlivém pohnutí, – neber mi ho. Dám ti ho! Slibuji, že ti ho zaslíbím, bude sloužit k tvé slávě, jenom mu zachovej život... –

Slova přísahy vsakovalo poklidné slunce nad Vlkovem, nemohla do-

lehnout až k bezmračnému srpnovému nebi, a přesto se oči ležícího chlapce pohnuly a tápaly zpátky ke slunečnímu světlu, uhnuly od otcova obličjeje kus stranou ke zdi.

Tam stála malá nevěsta a plakala... až po bradu ovázaná bělostným plátnem a s čelenkou ve vlasech, líbezná jako maminka uložená v rakvi.

A nastalo ticho, jen přes nádvoří fučel vítr. Kované dveře se otevřely a po freskovém sále se šířilo zcela jiné světlo. Pronikavé svou ostrostí, nezamlžené prachem a poletujícími plevami jako na rodné tvrzi, bylo to věčné světlo v nádobě s hořícím olejem.

– Poklekni, Ondřeji z Vlкова, a dívej se před sebe! –

Oba bílí mniši opustili chlapce již před branami cihlového hradu a předali za něj truhlu i otcův list. Vzali mu tu všechno, i řemínek s matčinými runami a stvolem vyschlého vřesu. Klečel na podlaze z vyviklaných cihel a středem sálu přicházel velmistr řádu s černou orlicí a zlatě lemovaným jeruzalémským křížem na hrudi i na štítě, provázený svými komtury a mistry.

– Chceš na sebe vzít kříž a následovat mne? – volal mnich předříkávající formuli řádového slibu a klečící chlapec odpovídal jedině, co mu poručili:

– Ano, pane, to chci! –

Při stěnách v refektáři stáli řádoví rytíři v bílých pláštích s černými kříži, bez hnutí, s rukama položenýma na jílcích mečů. Zdáli se neživi jako postavy světců namalovaných na zdech. Sloužící mnich měl plášť modravě šedý, jen s třiramenným křížem, a jeho volání se zdálo zahlcené jako v jeskyni:

– Rozdej bohatství, co máš, a odevzdej řádu, aby svět věděl, že s námi sloužíš! –

– Ano, pane, chci, – odpovídal chlapec, bál se, že ho začnou trýznit, už mu svlékli šaty a navlékli hrubou košili a převázali provazem, věčné světlo zablikalo. Dvoranou protahoval vítr.

– Slibuješ Bohu a svým řádovým bratřím, že budeš poslušný? Budeš vzývat boží slitování posty, vzdechy, modlitbami i svatými skutky v boji proti nevěřícím? –

– Ano, pane, k tomu mi dopomáhej Bůh, – sliboval chlapec a hlas

nad jeho hlavou se stával zvučnějším, vítr při zemi zábl, miska s olejem syčela.

Mnich ztišil hlas:

– Ztratíš své tělo i své srdce a nebudeš po vůli žádnému muži, ani ženě, ani sobě? –

– Ano, pane, k tomu mi dopomáhej Bůh, – šeptal rovněž chlapec a šepot narážel o strop a slábl, žebra klenby se spojovala na žulové hlavici a v pískovcové tváři usmívající se Panny. Jediná žena, kterou uctívali tito muži, a snad proto z nich čísel takový mír.

I fráterův hlas nad chlapcovou hlavou se stával radostnějším, ožily kamenným úsměvem Panny.

– Nebudeš znát svého otce ani matky a zaslíbíš se jediné matce na nebesích. Nedotkneš se pozemské ženy! –

– Ano, to chci, – zaradoval se i chlapec a světlo z misky skákalo kolem stěn a po obličejích ostatních rytířů. Z daleka, odněkud z nádvoří sem dolehl až teď jednotvárný, neustálý zvuk, jaký ještě chlapec nikdy neuslyšel, a považoval to za zvláštní vítr v nesmírném lese. Byl to hukot mocnější než táhlý víchř či praskot ohně.

– Veliká a mocná je síla řádu, – předříkával mnich, ale jeho slova se rozbíjela v tom vzdáleném, silícím šumu, který vnímal chlapec. – Vítězí nad lidskou pýchou i zlobou svých nepřátel... –

Chlapec otvíral oči, přestával vnímat zábnutí v kolenou a pozvedal hlavu. Nikdo ho neuhodil a ani neokřikl. Z klenby se na něho usmívala světilice v kameni, asi tak se dívá v této chvíli pod náhrobní deskou i maminka. Ano, tak vypadala, taková je. Poznával ji, teď půjde za ní, navždy...

Ozval se zřetelný náraz tříštící se vlny. Nikdo nezakřičel, když se vzduchem blýskl široký meč v rukou řádového velmistra a udeřil chlapce po rameni.

Náraz se ztišil, kov meče nepřerazil klíční kost, neboť spočinul naplocho.

– Deus meus, – pravil řádový velmistr a znamením kříže proťal volnou rukou vzduch nad klečícím, – salvum fac servum tuum. Můj Bože, chraň svého sluhu! –

Chlapec se sklonil ještě hlouběji a políbil velkému mistrovi nohy. Do hukotu tam kdesi daleko venku již slábnoucího letí volání šedého mnicha jako skřek vzlétnuvšího krahujce:

– Vstaň, bratře, a raduj se! Neboť já jsem Ježíš, světlo vaše... –

Chlapec povstal a také nehybní řádoví rytíři se pohnuli při stěnách, velebné šumění z dálek odumřelo.

Kam se poděl ten zvuk? Snad ustal vítr v lesích, kterých tu kolem nebylo?

Ano, tam to bylo. Za nepatrnou dunou, půl německé míle od řádového hradu. Tam ho vyvedl ten cizí rytíř s bledým obličejem a s jeruzalémským křížem.

Dál už nedošli, stanuli na nejsevernější hranici řádu, stvrzoval ji jediný kámen v holé písčině, řádový milník s křížem zvrásněným větry a solí a zlomky starého data.

Tady! Chlapec se nadýchl a oněměl nad tím, co spatřil. Daleko z obzoru se odpoutala vlna, zvedla se do výše a letěla k nim na břeh zprvu o překot, napohled tiše... pak šplouchla a ohodila je tříští, a za ní hned druhá, další, nespočet úderů a mocností, které se tak tiše rozplývaly při doteku země.

– Tys ještě neviděl moře? – zeptal se ten cizí bratr. – Nikdy ne? –

– Nikdy, – odpovídalo dítě, – až teď. –

Řádový bratr přihlížel, jak chlapec nabírá písek do dlaní a jak mu uniká mezi prsty, jak se raduje a pobíhá k vlnám, neusmál se té dětské radosti. Jeho tvář byla bez radosti a pohnutí, její strohost by neproměnil ani úsměv. I v jeho slovech zůstal nezvěstný kraj dětství:

– Taky bych je chtěl vidět poprvé, jako ty. Tvýma očima, – dodal, ale nebylo v tom stínu lítosti. Rozhlížel se po pobřeží i po dohlédnutelném moři, jako by mu patřilo. Byli tu sami. On a to svlečené dítě, očišťující se v chladné vodě, které přijímalo první křest.

Zakřičel racek, pak přiletělo celé hejno. Ptáci zbarvení bílomodře jako kov brnění a hladina moře. Žádný hmyz tu neobtěžoval, povětrím nezabzučela jediná moucha, ani včely. Nic. Mrtvo napohled, pevný řád.

– Zůstaň u břehu, – řekl řádový bratr chlapci, – neběhej za ním. Samo si přijde k tobě... jako by bylo živé. –